

*ЛИСИЧКІНА Ірина Олексіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Національна академія Національної
гвардії України*

*ЛИСИЧКІНА Ольга Олексіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Національна академія Національної
гвардії України*

ВИКОРИСТАННЯ НАРАТИВІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ СВІДОМОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Формування та трансформація колективної свідомості відбувається в інформаційному просторі через різноманітні канали комунікації, зокрема традиційні медіа та соціальні платформи. Особливу роль у цьому процесі відіграє наратив як потужний інструмент впливу. За своєю сутністю наратив можна визначити як «історію, яка пояснює дії суб'єкта для їх виправдовування перед певною аудиторією» [1].

Важливість наративу полягає в його

багатофункціональності – як віртуальний конструкт, він при широкому поширенні перетворюється на інформаційний важіль, здатний спонукати людей до конкретних дій у реальному світі [2]. Дослідники розглядають наратив у різних аспектах: як складову дискурсивної реальності [3], як фундаментальні патерни світосприйняття [4, с. 56], а також як ключовий механізм, що допомагає людям краще розуміти себе та інших [5, с. 67].

Як показали наші попередні дослідження [6, 7], всебічне вивчення наративу вимагає комплексного міждисциплінарного підходу. Соціальний конструктивізм допомагає зрозуміти, як наративи формують соціальну реальність та колективні уявлення. Комунікативна лінгвістика розкриває механізми передачі наративів у процесі спілкування, а лінгвістична прагматика досліджує їхній вплив на поведінку та дії людей. Соціолінгвістичний аспект висвітлює взаємозв'язок між наративами та соціальними групами, їхніми цінностями та нормами. Когнітивна лінгвістика зосереджується на тому, як наративи впливають на мислення та сприйняття інформації.

Дискурсні дослідження аналізують наративи як частину ширшого соціального контексту, а медіалінгвістика вивчає особливості їх поширення через засоби масової комунікації. Таке різнобічне дослідження дозволяє глибше осягнути природу наративу та його роль у сучасному інформаційному просторі.

Мета цього дослідження полягає в окресленні особливостей використання наративів для формування колективної свідомості військовослужбовців.

Наратив виступає ключовим інструментом у формуванні колективної свідомості військових, виконуючи низку важливих функцій. Насамперед, він надає сенс військовій службі, допомагаючи військовослужбовцям усвідомити глибинні причини та цілі їхньої діяльності. Наприклад, наратив про захист територіальної цілісності України після повномасштабного вторгнення 2022 року допоміг тисячам добровольців свідомо стати на захист держави.

У військовому середовищі наратив виконує декілька стратегічних функцій: підвищує мотивацію особового складу, формує професійну ідентичність, встановлює спільні цілі,

зміцнює психологічну стійкість та будує довіру між військовослужбовцями. Він також відіграє визначальну роль у створенні корпоративної культури військової організації, формуючи спільні цінності та стандарти поведінки. Яскравим прикладом є наратив про козацьку спадщину в українському війську, який підкреслює історичну тяглість військових традицій та цінностей.

Різні типи наративів виконують специфічні функції у військовому середовищі. Наратив про захист Батьківщини надає вищий сенс військовій службі, допомагає долати труднощі та страх. Наприклад, історії про оборону Маріуполя чи спротив на острові Зміїний стали символами незламності українського духу. Наративи про спільну історію та цінності створюють відчуття єдності та допомагають долати культурні відмінності між військовослужбовцями з різних регіонів. Оперативні наративи, що стосуються конкретних планів та стратегій, забезпечують чітке розуміння завдань та шляхів їх виконання. А розповіді про героїзм побратимів, такі як історії про "кіборгів" – захисників Донецького аеропорту, надихають та допомагають

долати психологічні травми війни.

В умовах війни особливого значення набув наратив про боротьбу за незалежність та суверенітет України. Цей наратив не лише мотивує військовослужбовців, але й формує чітке розуміння історичної важливості їхньої місії у захисті демократичних цінностей та майбутнього країни. Показовим прикладом є усвідомлення військовими свого внеску у збереження української державності та протистояння імперським амбіціям агресора.

Подальші наукові розвідки із проблематики дослідження дозволять типологізувати наративи за їхнім впливовим потенціалом стосовно формування колективної свідомості професійних груп, зокрема військовослужбовців.

Список використаних джерел:

1. Denzin N.K. *Interpretive Biography*. Newbury Park, California, L. : Sage, 1989. DOI: <https://dx.doi.org/10.4135/9781412984584>.
2. Почепцов Г. Г. Доктор філологічних наук Георгій Почепцов: «Дуже важливо змінити наратив «зрада» на «успіх». *Урядовий*

кур'єр, 2017. 13.10.2017. URL:

<https://ukurier.gov.ua/uk/articles/doktor-filologichnih-nauk-georgij-pochepcov-duzhe/> (дата звернення: 09.02.2025).

3. Дьяковська Г. Наратив як складова дискурсивної реальності. *СХІД*. 2017. №5 (151). С. 70–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_5_13 (дата звернення: 09.02.2025).

4. Погорська І.І. Стратегічний наратив: науковий дискурс. *Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах*: монографія. К.: Вадекс, 2019. С. 10–59.

5. Ожеван М.А. Глобальна війна гранд-наративів у сучасній добу. *Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах*: монографія. К.: Вадекс, 2019. С.60–96.

6. Лисичкіна І.О. Мас-медійні особливості побудови ефективного наративу як інструмента стратегічних комунікацій. *Психолінгвістика*. 2019. Випуск 26 (2). С. 224–242. DOI: <http://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-2>

7. Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. Наратив як інструмент формування колективної свідомості військовослужбовців.

Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України, Випуск 2(42). 2023. С. 58–62

<https://doi.org/10.33405/2409-7470/2023/2/42/293345>